

**Sesiunea de comunicări științifice a Facultății de Drept
Universitatea București
Aprilie 2012**

**Curtea Penală Internațională – Un pas înainte
pentru combaterea crimelor internaționale**

AUTOR
Mihail-Andreas Mitoșeriu
Anul IV, Grupa 406
Facultatea de Drept, Universitatea București

Rezumat – Curtea Penală Internațională, un pas important pentru combaterea crimelor internaționale

Această lucrare își propune să trateze aspecte de actualitate ce țin de activitatea Curții Penale Internaționale, instituție de mare importanță în materia combaterii unor grave încălcări ale dreptului internațional dar și ale drepturilor omului. Vor fi prezentate elemente ce privesc cele mai recente și importante acțiuni ale Curții: prima sa decizie, implicarea în conflictul libian din 2011 și măsurile luate în cazul genocidului din Darfur, fără a fi uitate celelalte cazuri aflate pe rolul instanței.

Cuvinte – cheie

Curtea Penală Internațională, crime internaționale, Thomas Lubanga Dyilo, războiul civil din Libia, genocidul din Darfur.

Abstract – The International Criminal Court: A Step Forward Towards Combating International Crimes

This paper proposes to discuss recent aspects concerning the activity of the International Criminal Court, an institution of great importance in the realm of combating grave breaches of both international law and human rights. The elements presented will involve the most recent and important actions of the Court: its first verdict, its involvement in the Libyan conflict of 2011 and the measures taken in the case of the Darfur genocide, without ignoring to present briefly the other cases currently investigated.

Key Words

International Criminal Court, international crimes, Thomas Lubanga Dyilo, Libyan Civil War, The Darfur Genocide.

Résumé – La Cour Pénale Internationale – Un pas important pour combattre les crimes internationaux

Cet article se propose de discuter des aspects d'actualité concernant l'activité de la Cour Pénale Internationale, en tant qu'institution ayant une grande importance pour combattre des graves violations du droit international et des droits de l'homme. Les éléments présentés concernent les actions les plus récentes et importantes de la Cour: son premier verdict, la participation en 2011 dans le conflit de Libye et ses mesures prises dans le cas du génocide de Darfur, sans oublier les autres cas qu'elle investigate.

Mots – clef

Cour Pénale Internationale, crimes internationales, Thomas Lubanga Dyilo, La guerre civile de Libye, Le génocide de Darfur.

I. Introducere

În data de 14 martie 2012, Curtea Penală Internațională a dat prima sa hotărâre într-o cauză care i-a fost supusă spre judecare. Acest eveniment aduce în atenție existența acestei Curți și impune o analiză atentă asupra structurii și funcționării sale, a modului în care a soluționat prima sa cauză și, nu în ultimul rând, a celorlalte situații în care Curtea Penală Internațională este implicată și așteptată să ia decizii.

1. Istoricul ideii de Curte Penală Internațională

Curtea Penală Internațională a luat ființă în baza Tratatului de la Roma din anul 1998, prin care s-a adoptat Statutul de la Roma – actul care guvernează structura și funcționarea primei instanțe penale internaționale cu o competență generală, nu doar una referitoare la un anumit conflict.

CPI nu este prima jurisdicție penală internațională, înaintea sa existând mai multe Curți sau Tribunale create fie prin rezoluții ale Națiunilor Unite, fie prin acorduri între ONU și diverse state, dar toate acestea aveau o competență limitată în ceea ce privește faptele judecate, atât din punct de vedere temporal, cât și din punct de vedere geografic. Astfel, de exemplu, Tribunalul Penal Internațional Pentru Fosta Iugoslavie¹ a fost creat pentru a investiga un număr de crime internaționale comise pe teritoriul fostei Iugoslavii după 1 ianuarie 1991, iar Tribunalul Penal Internațional pentru Rwanda a fost creat pentru a judeca fapte comise pe teritoriul Rwandei sau de către cetățeni rwandezi pe teritoriul statelor vecine Rwandei în intervalul 1 ianuarie – 31 decembrie 1994².

Primele referiri la o Curte Penală Internațională apar în Convenția de la Geneva privind Genocidul, unde³ se face referire la judecarea faptelor fie de jurisdicții naționale, fie de un tribunal penal internațional. Încercările din anii de după al doilea război mondial nu au avut rezultate concrete în ciuda apariției unui proiect de statut pentru o asemenea curte, conceput de Comisia de Drept Internațional și adoptat de ONU sub forma unei rezoluții a Adunării Generale⁴. Abia la sfârșitul anilor 1980 reîncep discuții serioase cu privire la posibilitatea creării unei asemenea curți, o dată cu o propunere venită din partea Trinidad și Tobago referitoare la o Curte Internațională pentru judecarea infracțiunilor legate de traficul internațional de droguri.

Evenimentele din fosta Iugoslavie și din Rwanda accelerează⁵ procesul de creare a unei Curți Penale Internaționale, care se concretizează prin adoptarea, pe 17 iulie 1998, a Statutului de la Roma Privind Curtea Penală Internațională, intrat în vigoare în anul 2002. În anii următori sunt adoptate mai multe amendamente, dintre care cel mai important este cel ce definește crima de agresiune⁶, care era prevăzută de statut dar nu putea fi sancționată în lipsa unei definiții convenite de părți.

Sediul CPI a fost ales la Haga dar Curtea își poate desfășura activitățile și în alte locuri, în funcție de necesitățile sale.

2. Competența Curții

Curtea Penală Internațională dispune de o competență asupra faptelor comise pe teritoriul statelor care sunt părți la Statutul de la Roma sau a faptelor comise de cetățenii acestora pe teritoriul altor state⁷. În fine, CPI își poate exercita jurisdicția și asupra unor situații la sesizarea Consiliului de Securitate ONU, caz în care nu mai este necesară condiția ca statul pe teritoriul

1 Art. 6 și 8 din Statutul TPIFY.

2 Art. 1 din Statutul TPIR.

3 Art. VI din Convenția de la Geneva privind Genocidul din 1948.

4 Rezoluția Adunării Generale a ONU A/2645 din 1954.

5 Malcolm N. Shaw, *Public International Law*, Cambridge University Press, 2008, pag. 410.

6 Amendamentul nr. 2 adoptat în urma Conferinței de Revizuire de la Kampala, Uganda, în anul 2010.

7 Art. 12(2) din Statutul de la Roma.

căruia a fost săvârșită fapta sau a căror cetățenie o au făptașii să fie parte la Statutul de la Roma⁸. Din punct de vedere temporal, Curtea este competentă să judece acele fapte comise după intrarea în vigoare a statutului său, adică după 1 iulie 2002.

Se poate astfel afirma că jurisdicția CPI este una mult mai largă decât a oricărei alte instanțe internaționale similare, având o vocație de a fi exercitată la nivelul întregii comunități internaționale, mai ales ținând cont și de rolul Consiliului de Securitate care poate sesiza Curtea asupra unor fapte comise pe teritoriul unor state care nici măcar nu sunt părți la Statutul de la Roma, cum s-a întâmplat deja, de exemplu, în cazul lui Omar Al Bashir, președintele Sudanului, și a lui Moammar Gaddafi, președintele Libiei.

La momentul actual, 120 de state au acceptat jurisdicția CPI ratificând Statutul de la Roma și alte 32 au semnat Statutul dar nu l-au ratificat încă. Statele Unite ale Americii au semnat în anul 2000 Tratatul prin care este creată CPI, dar mai apoi, în anul 2002, printr-o scrisoare adresată de șeful Departamentului de Stat, au anunțat că nu doresc să devină parte la Statutul de la Roma și nu consideră că îi poate fi impusă vreo obligație izvorâtă din acesta⁹.

În ceea ce privește competența *rationae materiae*, CPI este îndreptățită să judece patru mari crime internaționale: genocidul, crimele împotriva umanității, crimele de război și crima de agresiune¹⁰. În linii mari, incriminările sunt similare sau reprezintă dezvoltări ale celor existente deja în alte convenții internaționale, cum ar fi Convenția privind Genocidul din 1948 sau Convențiile de la Geneva în privința crimelor de război. În ceea ce privește crima de agresiune, definită pentru uzul CPI în 2010, aceasta preia o seamă de elemente din definiția mai veche a actului de agresiune inclusă în Rezoluția Adunării Generale nr. 3314.

3. Noțiunea de crimă internațională

Curtea Penală Internațională a fost creată pentru a asigura judecarea și pedepsirea indivizilor vinovați de comiterea unor fapte care încalcă în mod grav normele dreptului internațional, cunoscute și sub numele de crime internaționale¹¹. Regulile ce guvernează aceste încălcări grave au dobândit de-a lungul timpului caracter cutumiar¹² și sunt codificate în mai multe documente internaționale, între care unul din cele mai recente și importante este Statutul Curții Penale Internaționale. La art. 5 sunt enumerate cele patru crime asupra cărora Curtea își exercită jurisdicția: genocidul, crimele împotriva umanității, crimele de război și crima de agresiune.

4. Structura și modul de funcționare

Curtea Penală Internațională are mai multe organe componente. Acestea sunt Președintele, Grefa, Biroul Procurorului și cele 3 componente jurisdicționale: Camera de Judecată, Camera Preliminară și Camera de Apel.

Camera Preliminară are rolul de a stabili competența Curții într-o anumită cauză – fără caracter definitiv – și mai are și funcția de a controla decizia procurorului de a porni sau nu urmărirea penală împotriva persoanelor suspectate de comiterea unor crime. Camera de judecată are ca principale scopuri acela de a da hotărâri cu privire la vinovăția sau nevinovăția celor acuzați, de a stabili pedeapsa aplicată și de a decide cu privire la despăgubirile cuvenite victimelor. Camera de Apel judecă recursurile contra deciziilor Camerei de Judecată formulate de acuzat sau de procuror.

Acesta din urmă are ca principal rol acela de a primi sesizări venite din partea statelor ori a particularilor sau de a se sesiza din oficiu, urmând ca mai apoi să desfășoare investigații cu privire

8 Art. 13B din Statutul de la Roma.

9 Conform datelor de pe site-ul ONU privind situația ratificării Statutului de la Roma, consultat pe 19 martie 2012 la adresa http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-10&chapter=18&lang=en#10/

10 Prevăzute și definite în art. 5- 8 din Statut.

11 Ian Brownlie, *Principles of Public International Law*, pag. 587.

12 Ian Brownlie, *Principles of Public International Law*, pag. 589.

la temeinicia sesizărilor și, dacă este cazul, să înceapă urmărirea penală. Activitatea Biroului procurorului se realizează în mod independent.

Președintele Curții, ajutat de doi vice-președinți, are funcția de a coordona activitățile instituției, este ales de statele părți și are un rol de reprezentare a Curții în relația cu alte state sau organizații. Actualmente, funcția de președinte este ocupată de dl. Song Sang-Hyun din Coreea de Sud.

5. Caracterul subsidiar al jurisdicției Curții

CPI nu dorește să se substituie instanțelor judecătorești naționale, de aceea rolul său este acela de a interveni în acele cazuri în care statele fie nu vor, fie nu pot¹³ să aducă în fața justiției persoane acuzate de grave încălcări ale normelor de drept internațional ori au decis în mod abuziv ca o persoană acuzată de asemenea fapte să nu fie judecată ori condamnată¹⁴. În acest fel se acordă prioritate instanțelor naționale ale statelor pe teritoriul cărora au fost comise faptele sau ai căror cetățeni au săvârșit încălcări grave ale normelor de drept internațional. O altă consecință a acestui raport dintre Curte și jurisdicțiile naționale este exprimat și de articolul 20 care afirmă principiul *non bis in idem* ce împiedică exercitarea competenței Curții de a judeca persoane care au fost deja judecate pentru aceeași faptă și au fost condamnate sau achitate, mai puțin în cazurile când procesele desfășurate pe plan intern au avut ca scop să protejeze pe cel acuzat de exercitarea jurisdicției Curții Penale Internaționale sau nu au fost desfășurate în mod independent, imparțial și în conformitate cu normele recunoscute de dreptul internațional.

II. Începutul activității CPI

1. Primele cauze

O dată cu intrarea în vigoare, în 2002, a Statutului de la Roma, și alegerea primilor judecători, a procurorului și a Președintelui, începe și activitatea propriu-zisă a Curții. Întâia sesizare primită, în anul 2004, a vizat Republica Democrată Congo, urmată de alte sesizări în legătură cu fapte comise pe teritoriul Ugandei, Republicii Centrafricane, Sudanului, Kenyei, Libiei și Coastei de Fildeș. Până în acest moment a fost finalizat un singur proces¹⁵, început împotriva unui cetățean din R.D. Congo, Thomas Lubanga Dyilo, acuzat de crime de război prin utilizarea pe post de soldați a unor copii cu vârsta sub 15 ani.

Un număr de alte 15 cauze se află pe rolul Curții, având drept acuzați, printre altele, actuali și foști șefi de stat, cum ar fi președintele Sudanului și fostul președinte din Coasta de Fildeș.

2. Relațiile dintre CPI și Africa

Actualmente, Curtea Penală Internațională efectuează urmărirea penală sau judecata a 15 cazuri, toate implicând cetățeni ai unor state africane. Din această cauză, au fost ridicate anumite semne de întrebare cu privire la această orientare a Curții către statele de pe continentul african, percepută de unii observatori ca fiind nocivă și nejustificată¹⁶. În plus, în două cazuri, competența Curții a fost exercitată prin intermediul unor rezoluții ale Consiliului de Securitate ONU asupra unor fapte comise pe teritoriul unor state care nu sunt parte la Statutul de la Roma, mai exact Sudan și Libia.

Această situație a stârnit controverse din mai multe motive. Pe de o parte, au fost exprimate temeri în legătură cu riscurile pe care asemenea investigații ale Curții le-ar putea aduce în procesul

13 Art. 17 din Statut.

14 *Idem*.

15 Decizia de condamnare a lui Thomas Lubanga Dyilo a fost adoptată pe data de 14 martie 2012.

16 *Pursuit of Justice or Western Plot* de Mary Kimani, Africa Renewal, Octombrie 2009, consultat pe 20 martie 2012 la adresa <http://www.un.org/en/africarenewal/vol23no3/233-icc.html/>

de reconciliere din anumite zone sensibile cum ar fi provincia Darfur din Sudan¹⁷. De asemenea, s-a mai afirmat că majoritatea celor cercetați de Curte sunt lideri ai unor grupări rebele iar de multe ori, sesizările provin din partea guvernelor statelor africane care se luptă cu acești rebeli, cum ar fi cazul lui Joseph Kony, care este în conflict cu autoritățile ugandee, ceea ce ar putea face ca CPI să devină un instrument pentru persecutarea adversarilor guvernelor din anumite state¹⁸.

În cele din urmă, a fost pusă în evidență și situația unor state africane, care deși nu sunt parte la Statutul de la Roma, au fost vizate de activitatea Curții – este vorba de Libia și de Sudan. În aceste cazuri s-a afirmat că fapte comise pe teritoriul acestora au fost supuse CPI prin rezoluții ale Consiliului de Securitate deși trei dintre membrii săi permanenți, SUA, Rusia și China, nu sunt nici ei membri ai Curții Penale Internaționale, dar, dată fiind poziția lor privilegiată în Consiliu, nu ar putea ajunge niciodată în situația în care s-au găsit cele două state africane.

Cu toate aceste argumente critice la adresa Curții, activitatea sa continuă să fie văzută într-o lumină favorabilă de către o bună parte a celor implicați în procesul combaterii încălcărilor grave ale drepturilor omului pe continentul african¹⁹.

3. Curtea Penală Internațională și Statele Unite ale Americii

Încă de la început, relația dintre cele două a prezentat dificultăți. Deși SUA au semnat Statutul de la Roma, în cursul anului 2002, printr-o scrisoare adresată de Secretarul de Stat, acestea au decis să declare că nu își asumă nicio obligație rezultând din tratat și nu manifestă niciun interes în sensul ratificării acestuia. O asemenea decizie a fost stârnită de temeri cu privire la plângeri în fața CPI privind cetățeni americani implicați în diverse operațiuni militare peste hotare²⁰. Mai mult, Statele Unite au încheiat acorduri cu mai multe țări prin care să împiedice eventuale extrădări ale cetățenilor săi către CPI. Aceste acorduri au fost încheiate în baza prevederilor Statutului de la Roma²¹ care dispune că un stat nu poate să extrădeze o persoană către Curte dacă astfel își încalcă o obligație internațională. Lipsa Statelor Unite ale Americii, cea mai puternică și mai influentă țară, din rândurile membrilor Curții a fost considerată de unii specialiști o slăbire a autorității acestei instituții²².

SUA a exprimat mai multe obiecții²³ față de CPI pornind de la mai multe aspecte:

- i. dreptul CPI de a judeca cetățeni, inclusiv militari ai unor state care nu sunt parte la tratatul instituind Curtea.
- ii. percepția unei lipse a mecanismelor de control („checks and balances”) asupra prerogativelor judecătorilor și procurorilor.
- iii. percepția unei diminuări a rolului Consiliului de Securitate în menținerea păcii și securității.
- iv. posibila inhibare a voinței SUA de a își manifesta puterea în vederea apărării propriilor interese ca urmare a activităților CPI.

Cu toate acestea, în ultimul timp, autoritățile americane au început să manifeste o mai mare apropiere față de Curte și și-au exprimat sprijinul deschis față de eforturile sale²⁴, inclusiv prin trimiterea unui delegat cu rol de observator începând cu luna noiembrie a anului 2009.

17 *Pursuit of Justice or Western Plot* de Mary Kimani, Africa Renewal, Octombrie 2009, consultat pe 20 martie 2012 la adresa <http://www.un.org/en/africarenewal/vol23no3/233-icc.html/>

18 *Idem*.

19 *Idem*.

20 Ian Brownlie, *Principles of Public International Law*, Oxford University Press, 2008, pag. 602.

21 Art. 98(2) din Statut.

22 *International criminal Court Cases in Africa Status and Policy Issues*, de către Congressional Research Service, 2011, consultat la data de 20 martie 2012 la adresa <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34665.pdf/>

23 *Idem*, pag.6.

24 *International criminal Court Cases in Africa Status and Policy Issues*, pag. 7.

III. Cauza din Darfur – Sudan.

1. Introducere

Conflictul actual din regiunea Darfur, situată în vestul Sudanului, a început în anul 2003, o dată cu luptele între mai multe grupări rebele, cum ar fi Armata pentru Eliberare din Sudan și Mișcarea pentru Justiție și Egalitate, împotriva autorităților de la Khartoum din cauza regimului de persecuție la care sunt supuși sudanezii de culoare din Darfur din partea majorității arabe a populației, care deține puterea în stat. Bilanțul este estimat²⁵ la circa 200 – 300.000 de morți și alte peste 2.000.000 de refugiați. În zonă a fost trimisă o misiune de menținere a păcii organizată de Uniunea Africană și Națiunile Unite²⁶.

Au fost pornite investigații împotriva a 7 persoane²⁷, miniștri de interne, președintele țării, conducători ai unor grupări de gherila, au fost emise mai multe mandate de arestare, între care, în 2009, și un mandat pe numele șefului statului, Omar Al-Bashir, însă până acum nu a fost dată nicio hotărâre. Capetele de acuzare privesc infracțiunile de genocid și crime împotriva umanității.

2. Modul de sesizare a Curții.

Activitatea CPI în problema Darfurului a fost prima situație în care competența Curții a fost angajată în privința faptelor săvârșite pe teritoriul unui stat care nu îi acceptă jurisdicția, prin intermediul unei rezoluții a Consiliului de Securitate ONU²⁸. Decizia a fost adoptată cu votul a 11 state membre în Consiliu, inclusiv România, și cu abținerea a patru membri: SUA, China, Brazilia și Algeria.

Reacțiile la această măsură au fost diverse. Sudanul a considerat că astfel îi este încălcată suveranitatea și că investigația Curții este un instrument folosit pentru schimbarea regimului politic din țară²⁹. Totodată, autoritățile de la Khartoum au încercat să împiedice desfășurarea cercetărilor interzicând oficialilor sudanezi să discute cu personalul CPI și nepermițând derularea activității mai multor organizații umanitare suspectate de colaborarea cu CPI³⁰. Astfel de acțiuni au luat amploare o dată cu emiterea în 2009 a unui mandat de arestare pe numele președintelui Omar Al-Bashir.

Statele Unite s-au abținut de la adoptarea rezoluției 1593 dar nu și-au exercitat dreptul de veto, ceea ce a echivalat cu un acord tacit față de activitatea Curții în această cauză. SUA nu au votat pentru adoptarea rezoluției deoarece au considerat că textul ei nu coincide cu viziunea Washingtonului asupra protecției cetățenilor din state care nu sunt parte la Statutul Curții față de jurisdicția ei³¹. În schimb, Statele Unite au susținut eforturile internaționale pentru oprirea atrocităților din Darfur.

Deoarece rezoluția prin care a fost sesizată Curtea a fost adoptată în baza Capitolului VII al Cartei ONU, ceea ce îi oferă un caracter obligatoriu pentru destinatari, se poate pune problema existenței unei obligații pentru Sudan, ca membru al Națiunilor Unite, de a colabora cu CPI și de a pune în aplicare mandatul de arestare emis pe numele celor acuzați, inclusiv în cazul lui Omar Al-Bashir. Temeiul îl constituie articolul 48 din Cartă privind obligativitatea rezoluțiilor adoptate în baza Capitolului VII și art. 103 care afirmă preeminența obligațiilor izvorâte din Cartă.

25 [Http://www.cbc.ca/news/world/story/2008/04/22/darfur-un.html/](http://www.cbc.ca/news/world/story/2008/04/22/darfur-un.html/) consultat la data de 20 martie 2012.

26 Este vorba de misiunea UNAMID, începută în 2007 în baza rezoluției 1769 a Consiliului de Securitate ONU.

27 Aceștia sunt Ahmad Muhammad Harun, Ali Muhammad Ali Abd-el Rahman, Omar Hassan Ahmad Al-Bashir, Bahar Idriss Abu Garda, Abdallah Banda Abaker Nourain, Saleh Muhammad Jerbo Jamus și Abdel Raheem Muhammed Hussein.

28 Rezoluția 1593 din 2005, în care sunt supuse Curții evenimentele petrecute în Darfur începând cu 1 iulie 2002.

29 *International Criminal Court Cases in Africa Status and Policy Issues*, pag. 15.

30 *Idem*.

31 *International Criminal Court Cases in Africa Status and Policy Issues*, pag. 15 și paragraful 6 al Rezoluției 1593.

3. Mandatul de arestare împotriva Președintelui Sudanului.

O altă realizare importantă a Curții în cazurile investigate în Darfur a fost acuzarea unui șef de stat în exercițiu și emiterea unui mandat de arestare pe numele său. Este vorba de cazul lui Omar Al-Bashir, care este acuzat de CPI de genocid³², crime împotriva umanității și crime de război. Până la acest moment, Omar Al-Bashir nu a fost adus în fața instanței și continuă să îndeplinească funcția de președinte în Sudan.

Investigațiile și mai apoi mandatul de arestare au fost posibile deoarece Statutul Curții Penale Internaționale prevede la art. 27 că funcțiile oficiale deținute de cei acuzați, în special în ceea ce privește șefii de stat și de guvern, nu reprezintă un obstacol în calea exercitării competenței Curții. Acest element a fost considerat un pas important în lupta împotriva impunității de care se bucură înalții demnitari datorită imunității de care beneficiază în fața instanțelor, imunități care în lipsa unor prevederi de natura celor din Statutul de la Roma împiedică tragerea la răspundere.

Astfel, într-o decizie recentă a Curții Internaționale de Justiție, Republica Congo contra Belgia³³, din anul 2002, s-a decis că faptele autorităților din Belgia, care, prin utilizarea unei legi interne ce autoriza jurisdicția universală în cazuri de genocid, au început judecarea și au cerut extrădarea ministrului de externe congolez, încalcă regulile drept internațional privind imunitatea față de jurisdicția penală a unui ministru de externe în exercițiu. Problema relației dintre judecarea unor crime internaționale și imunitățile de jurisdicție din dreptul internațional rămâne complexă, așa cum reiese și din decizia CIJ - Italia contra Germania din februarie 2012 în care Curtea de la Haga nu a acceptat³⁴ poziția Italiei care considera că judecarea unor crime internaționale, cum ar fi crima de agresiune, duce la înlăturarea imunităților, în acel caz imunitatea de jurisdicție a statului german

Curtea Penală Internațională a rugat toate țările care fie sunt, fie nu sunt părți la statut, să coopereze în vederea aducerii lui Al-Bashir în fața justiției, deși o asemenea realizare este puțin probabilă atâta vreme cât acesta își va păstra funcția de președinte³⁵.

În ceea ce privește temeinicia acuzațiilor de genocid aduse împotriva lui Al-Bashir, au apărut controverse, existând voci³⁶ care au afirmat că nu s-a demonstrat suficient de clar faptul că Omar Al-Bashir a acționat cu intenția de a extermina populațiile vizate de atacuri, intenția de a extermina un grup etnic, religios, sau de altă natură fiind o condiție esențială pentru calificarea unei fapte ca fiind genocid. Aceste controverse au dus la emiterea în 2010 a unui al doilea mandat de arestare pentru trei capete de acuzare privind genocidul, mandat care nu îl revocă pe primul, emis în anul 2009³⁷.

IV. Implicarea Curții Penale Internaționale în Războiul civil din Libia – 2011.

În cursul lunii ianuarie 2011, pe teritoriul Libiei încep, în contextul mai larg al protestelor din lumea arabă de la începutul anului 2011, revolte ale populației³⁸ împotriva regimului condus de colonelul Muammar Gaddafi, care deținuse puterea timp de 32 de ani. În cursul săptămânilor și lunilor următoare au loc ciocniri violente între revoluționari și forțele loiale guvernului, care se soldează cu un număr de până la 30.000 de morți³⁹.

32 ICC case 02/05-01/09.

33 CIJ - R. Congo c Belgia, decizia din 14 februarie 2002.

34 CIJ - Italia c Germania, 3 februarie 2012, par. 139.

35 *International Criminal Court Cases in Africa Status and Policy Issues*, pag. 17.

36 *Idem*, pag. 18.

37 ICC, "Pre-Trial Chamber I Issues a Second Warrant of Arrest Against Omar Al Bashir for Counts of Genocide," 12 iulie 2010.

38 *Timeline: Libya's uprising against Muammar Gaddafi*, Reuters, 22 august 2011.

39 *Libyan estimate: At least 30,000 died in the war*, by Karin Laub, The Guardian.

Ca urmare a numărului mare de victime și a metodelor brutale folosite de regimul lui Moammar Gaddafi, comunitatea internațională reacționează și Consiliul de Securitate ONU impune o zonă de excludere aeriană deasupra Libiei⁴⁰ pentru a împiedica utilizarea aviației libiene împotriva civililor. Totodată este sesizată și Curtea Penală Internațională cu privire la evenimentele din Libia, prin intermediul rezoluției nr. 1970 din 26 februarie 2011.

Curtea a decis să pună sub acuzare și să emită mandate de arestare pentru un număr de 3 persoane: Moammar Gaddafi, Saif Al-Islam Gaddafi și Abdullah Al-Sennusi. Moammar Gaddafi a fost ucis în timpul luptelor iar ceilalți doi au fost capturați și sunt acuzați de complicitate sau de comiterea de crime împotriva umanității prin omoruri – art. 7(1)a și persecuții – art. 7(1)h. Niciunul dintre cei doi nu a fost încă adus în fața Curții.

Ca și în cazul Sudanului, nici Libia nu este parte la Statutul de la Roma iar jurisdicția Curții a trebuit să fie exercitată prin intermediul unei rezoluții ONU.

V. Cauza Thomas Lubanga Dyilo – primul verdict al Curții Penale Internaționale

1. Situația de fapt

Thomas Lubanga este prima persoană judecată și condamnată de către CPI, într-o decizie istorică din data de 14 martie 2012. Lubanga⁴¹ a fost un liber de grupare armată care a luat parte la războiul civil din Republica Democrată Congo ca președinte al Uniunii Patrioților Congolezi (UMP) și comandant al forțelor armate ale acestei mișcări. Scopul UMP era acela de a asigura dominația unui grup etnic, Hema, în regiunile de N.E. ale R.D. Congo, la granița cu Rwanda. În calitate sa, Lubanga a utilizat copii cu vârsta sub 15 ani în conflicte armate. Pentru aceste fapte, el a fost arestat în Congo în 2005 și transferat la CPI un an mai târziu. Procesul a început în ianuarie 2009.

Acuzațiile aduse au fost acelea de încălcare a dispozițiilor art. 8(2), literele b-XVII ce condamnă recrutarea sau înrolarea copiilor mai mici de 15 ani în forțele armate și utilizarea lor în mod activ în conflicte internaționale și e-VII ce condamnă recrutarea sau înrolarea copiilor mai mici de 15 ani în forțele armate și utilizarea lor în mod activ în conflicte fără caracter internațional.

Lubanga a fost totodată și prima persoană arestată în baza unui mandat emis de CPI. Arestarea sa a avut loc pe teritoriul R.D. Congo.

În legătură cu situația din R.D. Congo, Curtea mai are pe rol alte 3 dosare cu 4 acuzați, dintre care unul, Bosco Ntaganda, este încă în libertate.

2. Aspecte importante ale deciziei CPI

În afară de faptul de a fi prima decizie dată de Curte, cazul Thomas Lubanga Dyilo, a fost salutat⁴² ca un exemplu dat celor ce comit fapte asemănătoare în toată lumea utilizând și abuzând copii pe câmpul de luptă și în afara sa. Totodată, decizia va ajuta la slăbirea impunității de care s-au bucurat cei ce săvârșesc asemenea crime care până la acest moment rămâneau adese nepedepsite din cauza incapacității autorităților naționale.

Această decizie este bine-venită și deoarece privește o formă a crimelor de război mai puțin analizată în fața instanțelor internaționale, și anume utilizarea copiilor mai mici de 15 ani în conflicte armate interne sau internaționale, situație care însă este des întâlnită în multe războaie, inclusiv în alte conflicte petrecute pe teritoriul R.D. Congo⁴³.

Curtea a fixat un standard foarte înalt de protecție a copiilor afirmând că nu doar utilizarea

40 Rezoluția Consiliului de Securitate nr. 1973/2011.

41 <http://www.lubangatrial.org/qa/>.

42 Amnesty International - *Landmark ICC verdict over use of child soldiers*.

43 *Idem*.

acestora în misiuni de luptă este contrară normelor de drept, ci și folosirea lor în scopuri așa-zis "domestice", ca de exemplu gătitul și curățarea taberelor, este ilegală deoarece îi expune pe aceștia la riscuri. În plus, nu are importanță dacă recrutarea copiilor se face cu sau fără voia lor sau a părinților acestora⁴⁴

Un alt aspect important și pozitiv este implicarea victimelor în proces⁴⁵. Astfel, 129 de victime au participat, prin depunerea unor memorii, oferirea de probe, și, în cazul a trei dintre acestea, prin mărturii rostite în fața instanței.

În cursul lunilor următoare este așteptată și o decizie în privința pedepsei pe care o va primi Thomas Lubanga. El riscă până la 30 de ani de închisoare sau detenție pe viață, și, în plus, poate fi condamnat la plata unor despăgubiri pentru cei care au avut de suferit din cauza faptelor sale.

3. Critici aduse deciziei Curții

În ciuda caracterului de premieră și a reacțiilor în general pozitive la aflarea deciziei, există și voci care consideră că anumite aspecte ale procesului și verdictului dat de Curte sunt criticabile.

În primul rând, a fost pusă în discuție utilizarea amplă a intermediarilor care, în anumite cazuri, au îndeplinit funcții care intrau în atribuțiile procurorului. Această situație a fost remarcată și în textul deciziei⁴⁶.

În al doilea rând s-a pus problema capetelor de acuzare, considerate prea limitate⁴⁷, care privesc doar utilizarea copiilor în conflicte armate. Nu au fost discutate fapte cum ar fi crimele de război și infracțiunile de natură sexuală, unele săvârșite chiar împotriva copiilor. Curtea s-a apărat afirmând că utilizarea copiilor în război este o faptă deosebit de gravă și suficient de importantă și că în privința altor acuzații, probele ar fi fost mai greu de adunat⁴⁸.

Ca urmare a problemelor cu intermediarii utilizați de Curte în desfășurarea misiunii sale au apărut semne de îndoială cu privire la valoarea unor mărturii. Trei dintre intermediarii au influențat martorii⁴⁹ în proces, ceea ce a dus la înlăturarea depozitiilor acestora.

VI. Alte cauze judecate de Curte sau care se află în faza de investigare preliminară

CPI anchetează la momentul actual 15 cazuri din 7 țări diferite, toate de pe continentul african. În afară de Libia, Sudan și Congo, Curtea a mai fost sesizată și în legătură cu situațiile din Uganda, Republica Centrafricană, Coasta de Fildeș și Kenya⁵⁰.

În Uganda, sunt investigate 4 persoane din conducerea Lord's Resistance Army, între care și liderul acestei mișcări, Joseph Kony. Aceștia sunt acuzați de crime împotriva umanității și crime de război, între care sunt de amintit sclavia, sclavia sexuală, violurile și utilizarea copiilor în conflict.

La cererea Republicii Centrafricane au început investigațiile împotriva lui Jean-Pierre Bemba Gombo, cetățean al R.D. Congo și lider al Mișcării de Eliberare din Congo, pentru fapte comise pe teritoriul Republicii Centrafricane, între care crime de război și crime împotriva umanității.

Trei cetățeni kenyaneni, între care un fost ministru al educației și un fost ministru de finanțe, sunt judecați în legătură cu violențele petrecute după alegerile prezidențiale din 2009 - pentru crime împotriva umanității.

În fine, în legătură cu evenimentele din Coasta de Fildeș este judecat fostul șef de stat Laurent Gbagbo, pentru crime împotriva umanității comise în perioada alegerilor disputate desfășurate în anul 2010.

44 Rezumatul deciziei CPI în cauza Thomas Lubanga Dyilo, par. 23-24.

45 Rezumatul deciziei CPI în cazul Thomas Lubanga Dyilo,

46 Rezumatul deciziei CPI în cauza Thomas Lubanga Dyilo, par. 17.

47 <http://www.lubangatrial.org/qa/>

48 Rezumatul deciziei CPI în cauza Thomas Lubanga Dyilo, par. 29.

49 Rezumatul deciziei CPI în cauza Thomas Lubanga Dyilo, par. 21.

50 <http://www.icc-cpi.int/Menus/ICC/Situations+and+Cases/>

Curtea efectuează investigații preliminare în mai multe alte state – Afghanistan, Georgia, Guineea, Columbia, Honduras, Coreea de Sud și Nigeria. Sunt în lucru cercetări privind situația din Teritoriile Palestiniene.

VII. Concluzii

Primul verdict marchează un moment memorabil în istoria Curții Penale Internaționale. Apariția și funcționarea ei reprezintă pași importanți în lupta împotriva unora din cele mai grave încălcări ale drepturilor omului, care pun în pericol nu doar viețile celor implicați direct în conflicte armate, ci și pacea și stabilitatea în întreaga lume.

Cu toate acestea, decizia din cauza Thomas Lubanga Dyilo nu este nici pe departe lipsită de critici justificate. Așa cum s-a arătat mai sus, există probleme legate de buna desfășurare a procesului, temeinicia probelor, modul de implicare a procurorului în investigație și, nu în ultimul rând, numărul și natura limitate a capetelor de acuzare, mai ales într-un conflict precum cel din R.D. Congo care, din 1998 încoace a provocat cel puțin 5,4 milioane de morți⁵¹.

Însă criticile menționate mai sus se regăsesc deja în linii mari, în textul deciziei CPI, care este conștientă de lipsurile și problemele întâmpinate în acest început de activitate, ceea ce oferă speranțe serioase privind redresarea și îmbunătățirea modului de funcționare a Curții și a deciziilor pe care aceasta le va lua în viitor.

Ar fi de dorit o reducere a duratei de desfășurare a proceselor și o implicare mai mare în cazuri din afara Africii, pentru a pune capăt acuzelor care au fost aduse Curții. Nu în ultimul rând, este de dorit ca Statele Unite ale Americii să susțină mai mult activitatea CPI și, dacă este posibil, să devină membre ale Statutului de la Roma.

Cu toate acestea, cele mai important este faptul că, în acest moment, comunitatea internațională dispune de un instrument funcțional cu care să abordeze gravele încălcări ale drepturilor omului într-o manieră unitară și permanentă, ceea ce va crește neîndoiește speranțele cu privire la un viitor mai bun și mai sigur pentru cei care trăiesc sub amenințarea violențelor din zonele de conflict ale lumii.

Bibliografie

Doctrină

Ian Brownlie, *Principles of Public International Law*, Oxford University Press, 2008.

Malcolm N. Shaw, *Public International Law*. Cambridge University Press, 2008.

Decizii ale unor jurisdicții internaționale

CIJ, R. Congo c Belgia, 3 februarie 2002.

CIJ, Italia c Germania, 14 februarie 2012.

ICC case 02/05-01/09, Prosecutor v Omar Al-Bashir.

ICC case 01/04-01/06, Prosecutor v Thomas Lubanga Dyilo.

Tratate Internaționale

Carta ONU, adoptată pe 26 iunie 1945.

Convenția de la Geneva privind Crima de Genocid din anul 1948.

Statute ale unor tribunale internaționale

Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale, adoptat pe 17 iulie 1998.

Statutul Tribunalului Penal Internațional pentru Fosta Iugoslavie – 1993.

51 The Guardian - *War in Congo kills 45.000 people each month*, Chris McGreal, consultat la 21 martie 2012 la adresa <http://www.guardian.co.uk/world/2008/jan/23/congo.international/>

Statutul Tribunalului Penal Internațional pentru Rwanda – 1994.

Rezoluții ONU

Rezoluția Adunării Generale nr. A/2645/1954.

Rezoluția Consiliului de Securitate nr. 1593/2005.

Rezoluția Consiliului de Securitate nr. 1769/2007.

Rezoluția Consiliului de Securitate nr. 1970/2011.

Rezoluția Consiliului de Securitate nr. 1973/2011.

Articole juridice și alte documente

Pursuit of Justice or Western Plot de Mary Kimani, Africa Renewal, Octombrie 2009
<http://www.un.org/en/africarenewal/vol23no3/233-icc.html/> consultat pe 20 martie 2012

International criminal Court Cases in Africa Status and Policy Issues, de către Congressional Research Service, 2011 <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34665.pdf/> consultat pe 19 martie 2012.

ICC, “*Pre-Trial Chamber I Issues a Second Warrant of Arrest Against Omar Al Bashir for Counts of Genocide,*” 12 iulie 2010.

Amnesty International - *Landmark ICC verdict over use of child soldiers*, consultat pe 21 martie 2012 la adresa <http://www.amnesty.org/en/news/landmark-icc-verdict-over-use-of-child-soldiers-2012-03-14/>

Rezumatul deciziei în cazul Thomas Lubanga Dyilo consultat la adresa <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1379843.pdf/> în data de 21 martie 2012.

Articole de presă

The Guardian - *War in Congo kills 45.000 people each month*, Chris McGreal, consultat la 21 martie 2012 la adresa <http://www.guardian.co.uk/world/2008/jan/23/congo.international/>

Timeline: Libya's uprising against Muammar Gaddafi, Reuters, 22 august 2011, consultat pe 20 martie 2012 la adresa <http://www.reuters.com/article/2011/08/22/us-libya-events-idUSTRE77K2QH20110822/>

Libyan estimate: At least 30,000 died in the war, by Karin Laub, consultat pe 20 martie 2012 la adresa <http://www.guardian.co.uk/world/feedarticle/9835879>.

<http://www.cbc.ca/news/world/story/2008/04/22/darfur-un.html/> consultat la data de 20 martie 2012.

Pagini de internet

<http://www.icc-cpi.int/>

<http://www.lubangatrial.org/>

<http://treaties.un.org/>

Abrevieri

CPI,ICC – Curtea Penală Internațională.

CIJ – Curtea Internațională de Justiție.

TPIR – Tribunalul Penal Internațional pentru Rwanda.

TPIFY – Tribunalul Penal Internațional pentru Fosta Iugoslavie.

Art. – articol.

Par. – paragraf.

Statut – Statutul de la Roma.